

Jordemoderen som maieutiker

Jacob Birkler, cand.mag. stud. ph.d.

Begrebet maieutik er græsk og betyder jordemoderkunst eller fødselshjælp. Kunsten at bistå under fødslen, som en forankret ledsager. I dag er begrebet imidlertid mere eller mindre forsvundet fra jordemoderfaget. Med denne korte artikel er det tanken, at genplacere maieutikken i jordemoderens praksis, for derigennem at pege på nye sider af jordemoderens arbejde.

Maieutikken har rødder i det antikke Grækenland, hvor specielt Sokrates bør nævnes, som det bedste eksempel på en maieutisk praktiker. Som de fleste er bekendt med var Sokrates imidlertid ikke jordemoder i traditionel forstand men derimod filosof. Dog har han sikkert været inspireret af hans mor Phainarete, som var jordemoder. Sikker er det imidlertid, at Sokrates så sig selv som jordemoder af en ganske særlig støbning. Han kunne ikke hjælpe med at føde børn men hjalp med at føde andres tanker. Ligesom jordemoderen ikke selv er den, som føder barnet, ligeledes er det heller ikke Sokrates, der føder tankerne hos samtalepartneren, han er blot den forløsende hjælper. Han hjælper den viden på vej, som allerede er til stede. Målet med jordemodermetoden eller den såkaldte maieutiske metode er derfor ikke at finde det rigtige *svår*, men at stille det mest præcise *spørgsmål*, så horisonten udvides mod ny erkendelse. Her var Sokrates ikke blot et ideal men også et udgangspunkt for hele den vestlige verdens humanisme.

Men hvad er det mere præcist 'jordemoderen Sokrates' kunne, som nutidens jordemødre kan drage nytte af i dag? Som et vigtigt element er det hans ganske særlige måde at tale med andre mennesker på. I samtalen fungerede Sokrates som jordemoder, hvor han skabte de bedste betingelser for fødslen af nye tanker. Han stillede derfor spørgsmål på en sådan måde så der blev appelleret til refleksion og eftertanke. Han fik samtalepartneren til bedre at kunne forholde sig til sig selv og sin situation. Her benyttede han sig af en række fødselsteknikker. Bedst kendt er dialektikken, hvor Sokrates stiller sig ydmyg og spørgende overfor det andet menneske. Med sine spørgsmål indtager han en uvidende position for derigennem at åbne for de tanker, som ligger gemt i den andens bevidsthed. Det vigtigste redskab er således ikke *viden* men en *uvidende* indstilling, som åbner for de tanker, som den anden giver udtryk for. På den måde kan man formulere de mest præcise spørgsmål, som lader samtalepartneren blive svanger med ny

erkendelse og forståelse. Det er netop kunsten at hjælpe til fødslen af en ny forståelse, som er den kunst, der med fordel kan opdyrkes i jordemoderens praksis.

Mere konkret vil den sokratiske fødselsteknik kunne styrke jordemoderens sundhedsfremmende arbejde. Et arbejde hvor udgangspunktet ikke er at *forklare* den gravide hvad der er rigtig og forkert men at tilstræbe en *forståelse* af det udgangspunkt, hvorfra kvinden oplever sin situation. Ad denne vej er det ikke kun jordemoderen der ved hvad der er bedst for den gravide kvinde men også kvinden, der stillet overfor de rigtige spørgsmål, kan fortælle jordemoderen hvad hun bør gøre. Jordemoderen må derfor starte med at forstå kvindens situation, hvilket sker gennem præcise og gennemtænkte spørgsmål. Mere nøjagtigt må Jordemoderen tage rollen som samtalepartner i kvindens indre dialog. På den baggrund er det vigtigt at opsummere dialogens indhold, så der fortløbende skabes en rød tråd i dialogen, hvilket samtidig giver kvinden mulighed for at se sin situation udefra. Målet er selverkendelse. Ikke blot at kvinden *kender* sin situation, men at kvinden samtidig *erkender* sin situation og placering i samme. Med billedet af Sokrates som jordemoder, vil man kunne forløse de spørgsmål, som denne selverkendelse er bundet til. Herudfra vil dialogens spørgsmål kunne skabe betingelserne for nye vinkler, hvorfra kvindens situation kan opleves og erfares. Målet er ikke, at jordemoderen gør sig klog på kvindens følelser og tanker men at jordemoderen skaber betingelserne for, at kvinden selv bliver klogere på egne forhold. Med en sokratiske maieutik er det derfor ikke tanken blot at informere kvinden men at tænke sammen med kvinden om et fælles mål. Samtidig er man ikke resultatorienteret men personorienteret, hvor det afgørende er at finde den gravide der hvor hun er, dvs. i en bestemt situation, hvilket føder nogle ganske særegne tanker og følelser.

Den sokratiske jordemoderkunst kræver en stærk karakter. På samme måde som man aldrig kan være sikker på den fødsel man går ind til på samme måde må man være indstillet på de mest uventede tanker fra den gravide – og begynde der. Som karakteregenskab fremhævede Sokrates ydmyghed som en dyd. Den senere Kierkegaard, der havde Sokrates forbillede, er vel nok den, som har formuleret det mest præcist. I et efterhånden slidt men vigtigt citat lyder det således:

...al sand hjælpen begynder med en Ydmygelse; hjælperen maa først ydmyge sig under Den, han vil hjælpe, og herved forstaa, at det at hjælpe er ikke det at herske, men det at tjene, at det at hjælpe ikke er at være den herskesygeste men den Taalmodigste, at det at hjælpe er villighed til indtil videre at finde sig i at have Uret, og ikke at forstaa hvad den Anden forstaaer (1, s. 97).

Fødselshjælpen bliver ad den vej en bestemt livsindstilling, der præger ens arbejdsindstilling. Ydmygheden er ikke en forhandlet opgave eller et flueben på en tjekliste, men derimod en karakteregenskab, der kommer til syne, som en konkret duelighed. Ydmygheden fortæller med andre ord ikke noget om det, jeg *gør*, men om det, jeg *er*. Pointen er, at ydmyghed ikke er noget, vi kan evidensbasere for nu at bruge et postmoderne udtryk. Tværtimod beviser eller begrunder ydmygheden ingenting, men viser sig som en menneskelig uvidenhed. Ikke uvidenhed om hvem man er eller hvad man står for, men snarere erkendelsen og accepten af alt det man ikke er. Med ydmygheden flytter jordemoderen fokus væk fra sin egen person over på den hun gerne vil hjælpe. Ydmygheden hjælper jordemoderen til ikke blot at lade sig føre af fornuftens vilje, men derimod lade det hun ikke ved komme før det hun ved. Hun ved IKKE hvordan kvinden (eller manden) har det! – men vil gerne vide det. Dog er ydmygheden en indsigt før den bliver en dyd ellers bliver den blot en munter uvidenhed, hvor al ting er ligegyldigt. Indsigten består i, at komme fejltagelserne i forkøbet og lade kvinden komme til orde først. Med ydmygheden er jordemoderen medmenneske før hun er menneske.

Som det kort er blevet fremstillet kan jordemoderkunsten beskues fra flere sider. I tråd med den nytænkning, som arbejdet med sundhedsfremme har skabt, kan jordemoderen med fordel inddrage maieutikken, som et frugtbart aspekt af en praksis i udvikling. Dette bør ikke blot ske som en faglig profilering men som en erkendelse af, at jordemoderen som fødselshjælper både ledsager kvinden som menneske og medmenneske.

1. Kierkegaard S. *Synspunktet for min forfatter-virksomhed*. I Kierkegaards samlede værker. Bind 18. København: Gyldendal; 1962.

Jacob Birkler, cand.mag. i filosofi og psykologi og stud. ph.d. med fokus på etik i sundhedsvæsenet. Underviser på Jordemoderuddannelsen i Esbjerg. Forfatter til bøgerne 'Videnskabsteori – en grundbog' og 'Etik i sundhedsvæsenet'. Hjemmeside: www.dialektik.dk